

ODLUKE DOMAĆIH SUDOVA I DRUGIH ORGANA

IZVRŠNA ISPRAVA NA TEMELJU KOJE SE TRAŽI PRODAJA BRODA

VISOKI TRGOVAČKI SUD
REPUBLIKE HRVATSKE

Vijeće: Marina Unger-Juranić, Viktorija Lovrić,
mr. Andrija Eraković

VI Pž-3006/95-2 od 3. listopada 1995.

U skladu s odredbom čl.882.st.1.toč.(1) Pomorskog zakonika i odredbom čl.16. Zakona o izvršnom postupku, koji se temeljem čl.867.st.5. Pomorskog zakonika supsidijarno primjenjuje u postupku osiguranja i izvršenja na brodu, izvadak iz upisnika brodova ne predstavlja izvršnu ispravu na temelju koje se može zahtijevati prodaja broda.

Isto tako, odredba čl.86.st.2.toč.1. Zakona o mjenici prema kojoj imatelj mjenice, na temelju mjenice i isprave o zalaganju, može zahtijevati od nadležnog suda prodaju zaloga, ne može se primijeniti u ovom slučaju, jer se odnosi na zalog pokretnih stvari (čl.966. Zakona o obveznim odnosima), što znači na ručni zalog.

Brodovi i brodovi u gradnji jesu pokretne stvari na koje se kao "lex specialis" u pogledu stvarnih prava (prava vlasništva i založnih prava) isključivo primjenjuje Pomorski zakonik.

Vjerovnik ("JADROPLOV" d.d. Međunarodni pomorski prijevoz Split, Branimirova obala 16) je temeljem Ugovora o ustupanju tražbine zaključenim s Privrednom Bankom Zagreb d.d. Zagreb dana 4.10.1994. (Ugovor) ušao u prava banke kao vjerovnika prema dužniku za tražbinu za iznos od 40.000.000,00 KN (četrdeset miliona) s pripadajućim kamatama.

Ustupljena tražbina temelji se na "Okvirnom ugovoru o kreditu" br. 93/93 od 29.12.1993. (Kredit) (čl.2. Ugovora).

U skladu s čl.4. Ugovora na vjerovnika su prešla i sporedna prava i to hipoteka na brodu u gradnji br.666 i ostali instrumenti osiguranja plaćanja, mjenice i akceptni nalozi.

Vjerovnik je za osiguranje tražbine po Kreditu upisao prienos ugovornog založnog prava na Novogradnji 666 odgovarajućim upisom ugovornog založnog prava u Upisniku brodova u gradnji Uložak br.494.

Banka je vjerovniku predala i vlastite mjenice "po viđenju" dužnika kao sredstvo osiguranja plaćanja po Kreditu.

Kako po dospjeću tražbine po Kreditu za iznos od 54.215.804,18 KN koji se sastoji od glavnice od 40.000.000,00 KN i dospjelih kamata do dana 26. lipnja 1995. za 14.215.804,18 KN dužnik nije platio dugovanje, vjerovnik je podnio na naplatu i protest vlastite mjenice dužnika za puni iznos glavnice duga i kamate. U ovom postupku potražuje se iznos glavnice duga.

Vjerovnik je u podnesenom prijedlogu za izvršenje naveo da mjenica uz postojanje hipoteke predstavlja izvršnu ispravu po čl.86.st.1. i 2. Zakona o mjenici (NN 74/94) u svezi čl.21. st.2. ZIP-a u svezi čl.16.st.3. ZIP-a i čl.867.st.5. PZ (Triva-Belajac-Dika: Sudsko izvršno pravo, Informator 1980, str.117, 118 && 23/19).

Mjenica predstavlja vjerodostojnu ispravu i po čl.21. st.2. ZIP-a u svezi čl.867. st.5. PZ, podobnu za podnošenje izvršenja.

Upisana hipoteka pa i mjenica predstavljaju također svaka pojedinačno i zajednički "ispravu na temelju koje se traži izvršenje" što proizlazi iz formulacije čl.881.t.7. i 882. st.1.t.1. PZ.

Ukazuje se posebno na odredbu čl.1.st.3. preuzetog ZIP-a po kojoj se njegove odredbe "... primjenjuju na izvršenje na brodovima samo ako je to posebnim zakonom određeno". U skladu s ovom odredbom odredba čl.867.st.5. dopušta "ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno" primjenu ZIP-a na "odgovarajući način". U čl.881.t.7. PZ predviđa "naznaku isprava (ne izričito izvršne) na temelju kojih se traži izvršenje" a u čl.882.st.1.t.1. ne traži "izvršnu ispravu" već "ispravu na temelju koje se traži izvršenje (izvršna isprava) u izvorniku ili u ovjerenom prijepisu (npr. izvadak iz upisnika brodova)". Iz naznačenih odredbi nedvojbeno je da "izvršna isprava" i "vjerodostojna isprava" iz ZIP-a nisu jedine isprave već da "ovaj zakon određuje" u čl.881.t.7. i 882.st.1.t.1. PZ i druge isprave temeljem kojih se može tražiti izvršenje na brodu.

Vjerovnik smatra da po čak najmanje tri zakonska osnova može tražiti izvršenje na način istaknut u ovom prijedlogu.

Vjerovnik ovim prijedlogom predlaže izvršenje na brodu u gradnji Novogradnja 666, vlasništvo dužnika, upisanom u ulošku br.494 Upisnika Trgovačkih brodova u gradnji Lučke kapetanije Rijeka.

Trgovački sud u Rijeci, Rješenjem posl.br.Iv-7082/95 odbacio je prijedlog za izvršenje.

U konkretnom slučaju sud je ispitivao postojanje isprave temeljem koje

se može tražiti prodaja broda.

Prema jednom stajalištu ovoga suda rješenje o prodaji broda može se donijeti samo temeljem izvršne isprave pa stoga vjerovnik nije u pravu kada navodi da iz odredbi članaka 881. i 882. Pomorskog zakonika proizlazi suprotno.

Naime, prema odredbi članka 881. Pomorskog zakonika prijedlog za prodaju broda mora sadržavati podatke o vjerovniku, dužniku, brodu, upisniku brodova, mjestu gdje se brod nalazi, valuti i visini tražbine za koju se traži izvršenje, popis poznatih založnih vjerovnika, izjavu je li u odnosu prema brodu na kojemu se traži izvršenje dopušteno kao sredstvo osiguranja te, po mogućnosti, količinu i vrstu tereta na brodu i broj članova posade.

Uz prijedlog treba priložiti i (članak 882.) ispravu na temelju koje se traži izvršenje (izvršna isprava) u izvorniku ili u ovjerenom prijepisu (npr. izvadak iz upisnika brodova).

Činjenica da se u ovom članku spominje izvadak iz upisnika brodova, prema stajalištu ovoga suda, ukazuje samo na obvezu vjerovnika, da uz ostale priloži i takvu ispravu.

Nadalje, odredbom članka 16. stavak 2. Zakona o izvrenom postupku propisano je da su izvršne isprave: izvršna sudska odluka i sudska nagodba; izvršna odluka u upravnom postupku i izvršna odluka u prekršajnom postupku, ako glase na ispunjenje novčane obveze te druga odluka koja je kao izvršna isprava predviđena zakonom.

U ovom slučaju vjerovnik ne posjeduje bilo kakvu odluku koja predstavlja izvršnu ispravu u smislu citirane odredbe Zakona o izvršnom postupku.

Također je potrebno istaknuti sljedeće:

Odredbom članka 86. stavak 1. Zakona o mjenici (NN 74/94) propisano je da kada radi osiguranja mjenične tražbine imatelj mjenice na temelju pismene izjave primi u zalog kakvu pokretnu stvar ili tražbinu, a dužnik ne ispuni na vrijeme svoju mjeničnu obvezu, onda imatelj mjenice ima pravo namiriti se iz zalog, ne podižući tružbu protiv zalagatelja.

U smislu odredbe članka 86. st. 2. t.1. Zakona o mjenici, na temelju mjenice i isprave o zalaganju imatelj mjenice može zahtijevati od suda, nadležnog bilo za njega bilo za zalagatelje, prodaju zalog; sud određuje javnu prodaju ne saslušavši zalagatelja.

Stav je suda da se ova odredba ne može primijenit u ovom slučaju jer se odnosi na zalog pokretnih stvari, u smislu odredbi članaka 966. do 996. Zakona o obveznim odnosima, dakle o ručnom zalogu.

Brodovi i brodovi u gradnji jesu pokretne stvari na koje se kao *lex specialis*, u pogledu stvarnih prava (vlasništva i založnih prava) isključivo

primjenjuje Pomorski zakonik.

Slijedom navedenoga riješeno je kao u izreci.

Protiv navedenog Rješenja Trgovačkog suda vjerovnik podnosi žalbu uz obrazloženje da Rješenje nije osnovano na zakonu.

I. Prvo pitanje na koje napadano rješenje ne daje odgovor, jer se istovremeno poziva na čl.881. i 882. PZ i 16.st.2. ZIP-a, je da li u ovom postupku treba primijeniti ZIP ili PZ u dijelu koji se odnosi na ispravu na temelju koje se određuje izvršenje.

Čl.1.st.2 ZIP-a predviđa njegovu primjenu na izvršenje na brodu samo ako specijalni zakon primjenu dopusti. Pomorski Zakon u čl.867.st.5. dopušta primjenu ZIP-a na odgovarajući način, ali samo "ako odredbama ovoga Zakona..nije drugačije određeno."

Kako je odredbama čl.881. i 882. određeno i to drugačije na pitanje izvršne i vjerodostojne isprave ima se primijeniti PZ.

Kako je to određeno PZ-om, drugačije nego ZIP-om obrazloženo je u sljedećim točkama.

II. Čl.881.t.7. glasi: "prijedlog za prodaju broda mora posebno sadržavati: 7) naznaku isprava na temelju kojih se traži izvršenje".

S obzirom da se radi o novom zakonu koji unosi novu regulativu pa i nove institute posebice u stvarnim pravima, jezično, logičko i teleološko tumačenje su puno primjereniji nego povijesno tumačenje.

"Naznaku isprava" iz citirane odredbe gramatički, a time i jezično je akuzativ množine imenice "isprave". Prema tomu "naznaku isprava" znači da ih može biti jedna ili više u istom prijedlogu. Suprotno tomu izvršna isprava je uvijek samo jedna (naziv Uvodnih odredbi, Glave prve ZIP-a je "izvršna isprava" a jednina je u čl.16/1, 20 i dalje, dok je množina samo u čl.16/2 kada ih se nabraja).

III. Čl.882/1 glasi: "uz prijedlog iz članka 881...treba priložiti: 1) ispravu na temelju koje se traži izvršenje (izvršna isprava), u izvorniku ili ovjerenom prijevodu (npr. izvadak iz upisnika brodova)".

U dijelu točke 1) izvan zagrada navode se isprave iz čl.881/7, a u dijelu u zagradama navode se primjerci izvan zagrada opisanih isprava, tako da uz prijedlog treba priložiti ispravu na temelju koje se traži izvršenje (npr. izvršnu ispravu (ili neku drugu ako je ona temelj izvršenja)), u izvorniku ili ovjerenom prijepsu (npr. izvadak iz upisnika brodova (koji može biti u oba oblika)).

Opisni pridjevi "u izvorniku ili ovjerenom prijepsu" dodaju se na imenicu "ispravu na temelju koje se traži izvršenje". Ta isprava može biti "izvršna isprava", u izvorniku ili ovjerenom prijepsu, ali i "izvadak iz upisnika

brodova" u oba oblika.

Kada "izvadak iz upisnika brodova" ne bi pod određenim uvjetima mogao biti "isprava na temelju koje se može tražiti izvršenje" ne bi bilo nikakvog razloga da se spominje u čl.882/1.

Dalje, ako je "izvršna isprava" jedina "isprava temeljem koje se traži izvršenje" onda tekst u zagradi nije potreban, odnosno zakon bi koristio samo institut "izvršna isprava" umjesto "isprava temeljem..".

IV. Posebno još o izvadku iz upisnika brodova.

Ova isprava je uvijek "isprava na temelju koje se traži izvršenje" ako postoji "sudska hipoteka na temelju sporazuma stranaka" iz čl.973.PZ-a.

Postavlja se pitanje da li može biti "isprava na temelju koje se traži izvršenje" i u drugim slučajevima.

Čl.867/5 PZ posebno u drugom dijelu određuje "u postupku izvršenja na brodu radi naplate novčane tražbine na odgovarajući će se način osobito primijeniti propisi općeg izvršnog postupka o izvršenju na nekretnini radi naplate novčanih tražbina,..." To su čl.140. do 186. ZIP-a.

Notorno je da je brod pokretna stvar, što potvrđuje i citat iz prethodnog stavka, "koja je u režimu knjiga poput nekretnina." Međutim brod je definitivno pokretna stvar i ne postoji niti jedan zakonski razlog da se odredba čl.86. Zakona o mjenici ne primjeni i na brod. U ovom slučaju "izvadak iz upisnika brodova" predstavljao bi "ispravu o zalaganju" koja kumulativno s mjenicom, odnosno protestom predstavlja "isprave na temelju kojih se traži izvršenje".

Konačno PZ uvodi primjerenu terminologiju hipoteke, nakon ugovornog založnog prava (u glavi pod imenom založna prava), i približava je mortgageu u čl.234/3 kroz mogućnost ulaženja u posjed i iskorištavanje broda od vjerovnika. Korak dalje je priznavanje izvansudske prodaje u inozemstvu u čl.234/2. Sve ovo približava institut hipoteke iz PZ-a institutu mortgagea najrazvijenih pomorskih pravnih sustava. Zbog toga, polazeći od pomaka koji u sadržaju stvarnih prava čini PZ ukazuje se opravdanim tumačenje da uz hipoteku koja je "pravo prema kojemu je vjerovnik ovlašten namiriti se iz prodajne cijene broda ostvarene sudskom prodajom" (čl.234/1), ova odredba znači pravo pokretanja izvršnog postupka sudske prodaje na temelju postojanje hipoteke. Time odredbe čl.234., 881/7 i 882/1 čini logički slijed pravnih ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika. Time "izvadak iz upisnika brodova" postaje i u trećem slučaju (uz one ih prethodnih alineja ove točke) "isprava na temelju koje se traži izvršenje".

"Izvadak iz upisnika brodova" nije izvršna isprava kada ne postoji hipoteka, i tada je to samo isprava o dokazu vlasništva iz čl.882/2 PZ.

V. Dalje, ako se gornja tumačenja ne bi mogla prihvatiti, sigurno je da

je mjenica vjerodostojna isprava po ZIP-u.

"Odgovarajuća primjena" ZIP-a svakako predstavlja donošenje rješenja o izvršenju i postupanje po prijedlogu kao po mjeničnoj tužbi u slučaju prigovora, kako je u prijedlogu predloženo.

Napadano rješenje uopće nije razmatralo ovaj dio prijedloga i osvrnulo se na isti, iako ima mjesta odgovarajućoj primjeni kako je opisano.

VI. Prema tomu, "isprave" čije naznake moraju biti u prijedlogu, a na temelju kojih se može tražiti izvršenje mogu biti izvršna isprava, izvadak iz upisnika brodova (pod određenim uvjetima), vjerodostojne isprave. Konačno, dužnik ima pravo prigovora (PZ-om nije drugačije određeno, pa se na odgovarajući način primjenjuje ZIP) i po prigovoru na rješenje o izvršenju temeljem vjerodostojne isprave vodit će se parnica, a po prigovoru na rješenje o izvršenju temeljem izvršne isprave i izvodka iz upisnika brodova i mjenice dužnik može biti upućen u parnicu ako postoje zakonski uvjeti.

VII. Interesantno je da je napadano rješenje zaključno utvrdilo "brodovi i brodovi u gradnji jesu pokretne stvari na koje se kao *lex specialis*, u pogledu stvarnih prava (vlasništva i založnih prava) primjenjuje Pomorski zakonik", a da je u prethodnom dijelu obrazložilo i odlučilo suprotno.

VIII. Napadano rješenje "odbacilo je prijedlog" "slijedom navedenog", a ne odbilo, pa proturiječi samo sebi i odlučnim razlozima.

Odgovarajućoj primjeni bilo bi mjesta i čl.29/3 ZIP-a, a ne odbacivanju prijedloga.

IX. Pomorski zakonik i tumačenja iz prijedloga i ove žalbe neminovna su posljedica dinamike ekonomskih (posebno kod financiranja i posebno novogradnji) a posljedično i pravnih odnosa i modernizacije prava koju PZ prati. Ne tako davno sudska hipoteka i u ZIP-u bi bila nezamisliva. Međutim, danas je ona normalna stvar. Napadanom rješenju, iako bez pravih pravničkih razloga, je nezamislivo dopustiti izvršenje bez klasične "izvršne isprave" pa zato "smatra" i "ima stajalište" bez pravnih temelja. Istovremeno najrazvijeniji i pravno najutjecajniji pomorski pravni sustavi Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i SAD već stoljećima imaju potpuno drugačija pravna rješenja, pa su i najrazvijeniji i najutjecajniji.

Visoki trgovački sud Republike Hrvatske odbio je žalbu vjerovnika kao neosnovanu uz sljedeće obrazloženje:

Ispitujući pobijano prvostupanjsko rješenje u smislu odredbe čl.365. st.2. preuzetog Zakona o parničnom postupku u svezi s odredbom čl.14. preuzetog Zakona o izvršnom postupku (NN broj 53/91) ovaj sud nalazi da u prvostupanjskom postupku nije počinjena nijedna od apsolutno bitnih povreda odredaba postupka na koje sud pazi po službenoj dužnosti.

Pravilno je prvostupanjski sud primjenom odredaba Pomorskog zakonika,

a podredno i odredbama Zakona o izvršnom postupku, te Zakona o osnovnim vlasničko-pravnim odnosima odbacio prijedlog vjerovnika.

Po ocjeni ovog drugostupanjskog suda nije dopušteno odrediti izvršenje prodajom broda, a bez prethodnog pribavljanja odgovarajuće izvršne isprave.

O prijedlogu za izvršenje prodajom broda radi naplate novčane tražbine odlučuje se po postupku propisanom Pomorskim zakonikom (NN broj 17/94) i to prema odredbama čl.888. do 955. zakona. U čl.881. propisuje se što mora sadržavati prijedlog za prodaju broda, a u čl.882. što uz takav prijedlog treba priložiti, pa se u st.1.toč.1. navodi da se prijedlogu prilaže isprava na temelju koje se traži izvršenje (izvršna isprava) u izvorniku ili ovjerenom prijepisu (npr. izvadak iz upisnika brodova). Nadalje je predviđeno da se priloži isprava kojom se dokazuje postojanje hipoteke na brodu te podatke o poznatim privilegijama na brodu koji je predmet izvršenja.

O zajedničkim odredbama o postupku izvršenja i osiguranja na brodu i teretu propisano je da ako odredbama Zakona o postupku izvršenja i osiguranja na brodu i teretu nije drugačije određeno u tim se postupcima na odgovarajući način primjenjuju propisi općeg izvršnog postupka o postupku izvršenja i osiguranja. O postupku izvršenja na brodu radi naplate novčane tražbine na odgovarajući se način osobito primjenjuju propisi općeg izvršnog postupka o postupku izvršenja i osiguranja. O postupku izvršenja na brodu radi naplate novčane tražbine na odgovarajući se način osobito primjenjuju propisi općeg izvršnog postupka izvršenja na nekretnini radi naplate novčanih tražbina, a u postupku izvršenja radi predaje broda propis općeg izvršnog postupka o predaji pokretnih stvari.

Iz ovako stilizirane odredbe nedvojbeno se može zaključiti da se u ovom postupku po prijedlogu za određivanje prodaje broda radi naplate novčane tražbine ne mogu primijeniti odredbe Zakona o izvršnom postupku kada se novčana tražbina temelji na vjerodostojnoj ispravi - mjenici kada vjerovnik drži založenu stvar jer u smislu ovog zakona u postupku provođenja izvršenja brod nije pokretna stvar.

Kako Pomorski zakonik upućuje u pogledu provedbe rješenja na primjenu odredaba Zakona o izvršnom postupku koji se tiču nekretnina, to nema sumnje da vjerovnik mora podnijeti hipotekarnu tužbu kojom zahtijeva da vlasnik stvari pod hipotekom trpi namirenje potraživanja osiguranog hipotekom u vrijednosti prodane stvari. Presuda iz takve parnice služi kao izvršna isprava na temelju koje hipotekarni vjerovnik može podnijeti prijedlog za izvršenje na nekretnini.

Po ocjeni ovoga suda pravilno je prvostupanjski sud ocijenio da sam izvod iz upisnika brodova ne predstavlja izvršnu ispravu temeljem koje bi se, a bez pravomoćne presude ili neke druge izvršne isprave, moglo pristupiti provođenju izvršenja prodajom broda pod hipotekom. Sama stilizacija odrebe

čl.882. st.1. toč. 1. i 2. Pomorskog zakonika na koje se i poziva žalitelj ukazuje da nije dovoljno imati ispravu kojom se dokazuje postojanje hipoteke na brodu kao što je izvadak iz upisnika brodova, jer u toč. 1. ipak traži da se uz prijedlog za izvršenje dostavi i isprava na temelju koje se traži izvršenje i to izvršna isprava.

Pojam izvršne isprave određuje odredba čl.16. Zakona o izvršnom postupku koji propisuje da su izvršne isprave, izvršna sudska odluka i sudska nagodba, izvršna odluka u upravnom postupku, nagodba u upravnom postupku, i izvršna odluka u prekršajnom postupku ako glasi na ispunjenje novčane obveze, te druga odluka koja je kao izvršna isprava predviđena zakonom. Jedna od takvih isprava je javna isprava propisana Zakonom o javnom bilježništvu (NN broj 78/93).

Ne pretpostavlja se da je neka isprava izvršna ako to jasno i nedvosmisleno ne proizlazi iz nekog zakona. Iz odredbe čl. 882. Pomorskog zakonika ne proizlazi, međutim, da bi izvadak upisnika brodova bio izvršnom ispravom jer u protivnom ne bi postojala odredba toč.1. i toč.2. Zakona.

Naime, prema toč.1. traži se da se uz prijedlog za izvršenja priloži isprava na temelju koje se traži izvršenje izvršna isprava (npr. izvadak iz upisnika brodova), a u toč.2. ponovo traži ispravu kojom se dokazuje postojanje hipoteke na brodu i teretu što se također dokazuje izvodom iz upisnika brodova, pa je očito da izvadak iz upisnika brodova zakonodavac ne smatra ispravom na temelju koje se traži izvršenje tj. izvršnom ispravom.

Kako vjerovnik u ovom izvršnom predmetu nema odgovarajuću izvršnu ispravu, a iz sadržaja se prijedloga vidi da ne samo što nije dostavio uz prijedlog nego da je uopće nema, dapače iz žalbe proizlazi da je tek pokrenuo izvršni postupak na temelju vjerodostojne isprave - mjenice, pravilna je odluka prvostupanjskog suda kojom prijedlog za izvršenje odbacuje kao preuranjen.

Zato je valjalo pobijano prvostupanjsko rješenje potvrditi u smislu odredbe čl.368. Zakona o parničnom postupku u svezi s odredbom čl.14. Zakona o izvršnom postupku.

Summary

ENFORCEABLE DOCUMENT AND A PROPOSAL FOR THE SALE OF A SHIP

"Excerpt from the register of ships", according to article 882.para1.(1) of the Croatian Maritime Code and article 16. of the General Enforcement Proceeding Act which in accordance with article 867.par.5. of the Croatian Maritime Code apply appropriately on the enforcement and security measures on ships, is not deemed to be enforceable document upon which enforcement could be demanded.